

ROZUMIENIE TEKSTU PISANEGO

PIORUN – MITOLOGIA, KTÓRA PRZETRWAŁA W JĘZYKU

Polski
na wynos

C1

A Proszę uzupełnić tekst słowami z ramki.

bóstwo • złości • języku • niebios • ludy • moc • wyobrażeń • zjawiska •
święte • błyskawice • imieniu • siły • drzewo • rdzenia • rytuały

Burza za oknem, pioruny i towarzyszące im grzmoty i ¹ _____ ... To idealny moment, by przypomnieć sobie postać Peruna.

W mitologii Słowian Perun nie był bogiem „od wszystkiego” – pełnił bardzo konkretną funkcję: władcy ² _____ i piorunów. Był tym, który uderza.

Jego imię wywodzi się z praindoeuropejskiego ³ _____ *per-* oznaczającego w językach słowiańskich „uderzać”, „bić”. W polszczyźnie przetrwało to m.in. w słowie „prać” – dawniej znaczącym „uderzać”, „bić”, dziś głównie „czyścić odzież”, ale wciąż z użyciem ⁴ _____.

Samo słowo „piorun” to efekt laicyzacji imienia Peruna – bóstwo stało się nazwą ⁵ _____. A jednak – jego obecność jest nadal wyczuwalna. Przetrwał nie tylko w mitach, ale również... w naszym ⁶ _____. Przekleństwa i zawołania takie jak „do pioruna!” czy „do stu piorunów!” to nie tylko ekspresje ⁷ _____ – to echo pradawnego respektu wobec siły niebios, gniewu bogów i potęg, którą kiedyś przypisywano właśnie Perunowi.

Zasięg kultu Peruna był bardzo szeroki: obejmował wszystkie ⁸ _____ słowiańskie, a także Bałtów. Tam znany był jako

Perkūnas (Litwa), Pērkons (Łotwa), Perkūns lub Perkunos (Stare Prusy). Językoznawcy dopatrują się podobnego rdzenia również w islandzkim ⁹ _____ Fjörgyn, matki boga Thora, co może wskazywać na wspólne praindoeuropejskie korzenie tych mitów.

Podobne ¹⁰ _____ znali także Ugrofinowie, sąsiadujący z Bałtami i Słowianami. Niektórzy badacze uważają, że Bałtowie i Słowianie ocalili z epoki praindoeuropejskiej pewien zespół ¹¹ _____ mitologicznych i przekazali go swoim ugrofińskim sąsiadom.

Wśród Bałtów i Słowian szczególnym kultem otaczano dąb – ¹² _____ uznawane za święte, ściśle związane z bóstwami piorunowymi. Litwini i Łotysze znali nawet konkretne „dęby Perkuna” – miejsca kultu, wokół których odprawiano ¹³ _____.

Wierzono również, że miejsce trafione piorunem staje się ¹⁴ _____ – niezależnie, czy był to kamień, drzewo, wzgórze czy... człowiek. Przedmioty takie zyskiwały ¹⁵ _____, nierzadko leczniczą. Drzewa czy skały „napiętnowane przez niebo” otaczano czcią i często ogradzano.

Źródło: A. Gieysztor *Mitologia Słowian*

B Prawda czy fałsz?

- Perun był bogiem uniwersalnym, odpowiedzialnym za wiele aspektów życia w mitologii słowiańskiej. ☐ P | F ☐
- Zwroty takie jak „do pioruna” to przykłady modlitw kierowanych do dawnego bóstwa. ☐ P | F ☐
- Przedmioty trafione piorunem były uznawane za niebezpieczne. ☐ P | F ☐